

Sabers populars : la confiscacion ò la mòrt

© J. Ubaud 2014

Lei sabers populars fan partida dei grands sacrificats de l'istòria centralizaira francesa, ligats que son a la ruralitat e ai lengas regionalas (mai vertat, ai pas de possibilitats de comparar ambe d'autrei situacions europèas per exemple). Patiguèron donc de l'equacion primària « sabers populars = obscurantisme anti-progressista » encloscats despuei la Revolucion e son abat Gregòri e consòrts. Seis estudis foguèron tras que limitats, e coma se ditz costumierament, ara es quasi tròp tard que lei bibliotècas viventas son mòrtas ò a man de badar-morir. L'ai poscut verificar sovent, que meni d'enquistas sus lei sabers naturalistas (usatge dei plantas, noms occitans, simbolica e cresença, vision dei païsatges e de sei evolucions, lexic de la vinha e de l'olivier). D'un an l'autre, un informator de tria, vertadier potz de sciéncias, desapareis, emportant inexorablament amb eu de competéncias e de sabers definitivament perduts.

L'esperit francés a tojorn considerat sei folcloristas coma de gens sens valor bòrd que trabalhavan sus de subjèctes predefinites coma sens valor : foguèron forçats d'obrar amb de mejans derisòris (Van Gennep, Seignolles, Sébillot). L'esperit mespresaire a marcat tota l'Universitat fins a uei encara. Enquistar « au país en patés » es ringardissim : solets leis estudis en tèrras exoticas e dins la lenga « dei país de delà de la mar » son ben vistas, e donc finançadas. Çò pièger encara, la màger part deis etno (-lògs, -botanistas, -micològs) que son emplegats dins d'institucions ò temporariament per de municipis per menar una enquesta son incompetents en lenga occitana. Enquistan donc sus lo subjècte en passant totalament a costat, e lo pauc de noms de plantas que pòdon restituir « en patés » son matrassats ortograficament fins qu'a lei rendre mesconeissables. E coma coneisson ni la lenga ni la cultura, pausan pas lei bònas questions. Pretendon faire pasmens « un trabalh scientific ambe lo recul necite », au nom dau postulat que « fau pas simpatizar ambe leis informators » (sic ! se trabalha « sus » un informator coma « sus » un insècte mòrt, ausiguèri d'arguments incredibles sus aqueu sicut). Dona fatalament un rendut freg, asepticat, sens carn ni òs, completament a costat de la placa, e sens lo mendre interès scientific rapòrt a la civilizacion occitana. E dona d'òrts botanics completament refregits que intercambiables d'una region a l'autra, de camins tematics sus la pèira que pas un solet còp se ditz que *clapàs*, *capitèla*, son de mots occitans. Se parla eventualament de racinas cèltas ò pre-indo-europèas mai entre lei Cèltas e ara, degun, ren de ren, e subretot pas de l'occitan (mot grossier benlèu ?).

Plantas comestiblas

Planta comestibla e medicinala

La desaparicion de la coneissença sus lei plantas mena a un mecanisme ben analisat per lo sociològ Joan Baudrillard a prepaus deis objèctes de consumacion : tot çò que pèrd sa valor d'usatge pòt tornar amb una valor de signe. Es çò que vesèm ambe la mòda deis èrbas sauvatjas dins lei grands restaurants brancats. Se la sinceritat dau cap-cosinier es pas totjorn en causa (tenon de còps lo saber de sa familha, mai de còps tanben ne'n jògan e subrejògan sens retenguda), es subretot l'esbaudiment dei clients que fa rire per pas dire qu'irrita. Qu'aqueleis « èrbas sauvatjas » que li fan tant virar de l'uelh perque lei pagan fòra nòrma presentadas sus una lausa, la velha leis aurián mespresadas, leis aguèsson vistas manjadas dins una familha de païsans, dins de siètas banalas. La salada de « 30 gosts diferents de X, cosinier quatre estelas », de qu'a de mai que lo mesclum de 30 saladas diferentas que fan correntament d'Occitans qu'an encara la practica culturala e lo bòn òli gostós a costat de l'ostau ? Lo prètz ne'n fa pas la valor... E consumir fòra contèxte culturau, pèrd encara mai de sa valor intrinsèca. Ansin, d'unei cosiniers se van formar a prètz d'aur en Soïssa, encò d'un botanista celèbre que fa pagar car sa celebritat. E zo mai, leis extasis davant una fuelha de roqueta, de veronica, d'èrba d'alhet, ò de tèrragrèpia..., en breu davant tot çò que manjavan quotidianament nòstrei davanciers. Fa pas rire que mòstra fins onte mena la desculturacion : a la caricatura e a la recuperacion esnobinarda, e segurament pas a la revalorizacion dei sabers d'origina.

Lo meteís fenomèn se pòt trobar a prepaus dei plantas medicinalas : sabers de « bona fama » (de bona reputacion), venguèron sabers de « bonas femnas », tant vau dire cresenças absurdas. Mai passat l'usatge, tornar mai la valor de signe que naseja. Leis estudis scientifics mostrèron la validitat de 90% d'aquestei coneissenças medicinalas popularas. Tornar lo circuit economic s'empara d'aquò, e çò que foguèt ièr mespresable perque culhit e practicat en familhas ven subran legitim e valorizat perque en gelulas (dau temps que lo diplòma d'erborista èra fòrabandit deis Universitats). Faudriá analisar de mai prèp lei ressòrts sociologics d'aquestei comportaments. Pagar car dins lo premier cas valoriza la mangiscla e lo manjaire qu'a l'impression d'èstre un privilegiat. Dins lo segond cas, seriá puslèu la mòda « bio-new-age-ecòlo-bòbo » un bricòm romanticopassadista. Naturalament e urosament, dins lei dos exemples que doni, existisson tanben de gens desolats d'èstre passats a costat d'aquestei sabers, que s'apercebon ara de la pèrda de riquesa umana, culturala e culinària qu'es, e qu'i vòlon tornar

sincerament e intimament. Es lo cas de desenaus de personas que seguisson cada an mei sortidas consacradas ai saladas sauvatjas.

Un autre exemple emblematic es la tissa generalizada de l'olivier. Aubre sacrat despuei de millenaris, tojorn sacrat dins lo discors deis Occitans, l'olivier es consumat coma un mobilier urban. Vièlhs oliviers au centre de viraveituras (i a pas un luòc mai dessacralizat !), oliviers-bonsaïs venduts dins leis estacions-servicis, faus oliviers dins lei garas e lei galariás mercandas, podètz pas faire un pas sens tombar sus un olivier, emai a París e en Bretanha. E vièlhs oliviers en marcaires sociaus dei restaurants brancats, dei gens dau showbiz e dei novèus rics en generau : dau mai es vièlh e torçut, dau mai còsta car, dau mai fa lingueta ai gens sens cultura (politics en tèsta) que vòlon totei aver son olivier mai gròs e mai car que lo dau vesin. Paure paure olivier, se Minèrva te vesia ! Aquí tanben, s'agís segurament pas de re-valorizacion de l'olivier sacrat mediterranèu.

Cultura « regionalista reaccionària passadista »... versus consum modèrne vuege ?

Lo Felibritge aguèt consciéncia qu'aquelei practicas èran de marcaires culturaus importants : nombrós son lei tèxtes sus lei saladas sauvatjas, ò lei recèptas familhalas. Leis Occitanistas, e lei, e mai que mai lei roges deis annadas 80, decretèron que tot çò qu'aviá rapòrt ambe la ruralitat èra « reaccionari-anti-progressista » : sabi de qué parli que banhèri dins aquest ambient de l'occitanisme provençau. Sens o saber e en tota bona consciéncia ideologica « progressista », perseguiguèron lo matrassatge dau centralisme francés. « Dau passat faguem taula rasa » (e tuam Mistral au passatge, Max Roqueta denuncièt superbament aquò) foguèt la resulta d'aquesta ideologia mens qu'a ras de tèrra. E tament ben aplicada d'en pertot que quasi deguna enquesta se faguèt, degun estudi seriós, deguna publicacion digna d'aqueste nom, deguna teorizacion d'aquestei sabers per ne mostrar la riquesa, la pertinéncia e salvar lo lexic especific. (Fau mencionar a despart lo trabalh de Joan Seguy sus lei plantas per Pirenèus). Degun relai passat ai generacions seguentas qu'aurián poscut aprigondir e perseguir l'analisi. Donc ren en ornitologia, pedologia/mineralogia, micologia, entomologia, meteorologia, zoologia, totei publicacions qu'existisson en catalan (o sabi, l'ai ja escrich, e o tornarai dire). Pas que quauquei paginas dins leis Atlas Linguistics donc inaccessibles au grand public (e encara amb de decas en botanica e sens analisi, solet lo fach linguistic pur qu'es la tòca d'un atlàs), e quauquei brocaduretas isoladas. Lei que resultan d'una enquesta sus lo terren an de valor solament

lexicala (una planta, un nom occitan, mai son pasmens de trabalhs de basa indispensables), leis autrei essent de compilacions vuejas fachas generalament per d'incompetents se prenent per de botanistas e de linguistas, donc clafidas d'errors en latin, en francés e en occitan. Mai en fàcia, despuei 50 ans, de quilomètres de tèxtes sus lei garrolhas per una *e* de sosten, lei batèstas interclanicas (ara favorizadas que mai per Internet), l'occitan de referéncia ò lo cocon securizant de l'Edat mejana. La lectura d'Internet mòstra qu'aquò se perseguís alegrement: parlar, negrejar d'ecrans, èstre presents sus totei lei forums de discutida, insolentar fins qu'au deliri lengatgier, tot aquò fonciona a plen. Mai produrre? Rapèli una evidéncia: una lenga, se vòu viure, se deu d'abordar/de s'apoderar totei lei domenis, donc produrre imperativament d'estudis de referéncia e pas se recantonar solament sus l'aspècte literari, onte s'enfangam despuei de sègles. La fe coma la paraula, sens òbra valon ren. E leis Occitans (toteis opcions confondudas) son mèstres dins la paraula, aquò's segur.

Matrassats per França au nom dau centralisme, un pauc evocats per lo felibritge (mai sens la mendra teorizacion necita per prene de l'auçada e ne desgatjar lo sens), ignorats d'un cert occitanisme au nom de l'ideologia reductritz (soleta la revista *Folklore* abordava lo subjècte), lei sabers populars foguèron *persona non grata*. Solets, lei musicians occitans fan son trabalh d'enquistaires e sauvan ansin de la mòrt una part de nòstre patrimòni, çò qu'empacha pas de lo revisitar d'un biais modèrne.